

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

פרשת המקלל

לפרשות אמור (על פי שיעורים של הרב אמנון בזק והרב יאיר קהאן)

שֵׁן תַּחַת שֵׁן, כְּאִשֶּׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם כִּן יִנָּתֵן בּוֹ. וּמִכָּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ, וּמִכָּה אָדָם יוּמַת. מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם, כִּגְר כְּאֶזְרַח יִהְיֶה, כִּי אֲנִי ה' אֱ-לֹקֵיכֶם. וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיּוֹצִיאוּ אֶת הַמִּקְלָל אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֲבָן, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה.

9. ראב"ע:

"ויתכן שהכו אלה הנצים זה את זה, על כן נכתבה זאת הפרשה"

10. רמב"ן (פס' י):

ומה שאמר בתורת כהנים (פרשה יד, א) "בתוך בני ישראל - מלמד שנתגייר" אינו שיצטרך בגירות, אלא ככל ישראל שנכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים בשעת מתן תורה (כריתות ט.), אבל נתכוונו לומר שהלך אחרי אמו ונדבק בישראל...

והצרפתיים אומרים כי טעם הגרות מפני שהיה קודם מתן תורה, והיה משפטו לילך אחר הזכר ממה שאמרו (יבמות עח:): 'באומות - הלך אחר הזכר', וכאשר נולד זה לא מלו אותו, כי מצרי היה בדינו, אבל כשגדל נתגייר לדעתו ונמול.

ואין דעתי כך, כי מעת שבא אברהם בברית היו ישראל, ובגוים לא יתחשבו...

11. אברבנאל:

"ומדרך סברתם לא היה המקלל חייב מיתה, להיותו בן איש מצרי"

12. ויקרא כ"ד טו:

"ונקב שם ה' מות יומת, רגום ירגמו בו כל העדה, כגר כַּאֲזַרְח בְּנִקְבוֹ שֵׁם יוּמַת"

13. ויקרא כ"ד כב:

"משפט אחד יהיה לכם כגר כַּאֲזַרְח יִהְיֶה כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם"

14. במדבר ט"ו לב-לו:

וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשִּׁבְעִת. וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמִּצְאִים אֹתוֹ מְקַשֵּׁשׁ עֲצִים

1. ויקרא כ"ד י-יב:

וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּנְצֹו בְּמַחֲנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי. וַיִּקַּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְלַל, וַיְבִיאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה, וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דְּבָרִי לְמִטָּה דָן. וַיִּנְיַחְהוּ בְּמִשְׁמֵר לְפָרֵשׁ לָהֶם עַל פִּי ה'.

2. רמב"ן במדבר ט"ז, א':

"על דעתי כל התורה כסדר זולתי במקום אשר יפרש הכתוב ההקדמה והאחור, וגם שם לצורך ענין ולטעם נכון"

3. רש"י:

"לשון קללה, כמו 'מה אקב' (במדבר כג:ח)"

4. ראב"ע:

"יש אומרים שפירושו 'ויפרש', כמו 'אשר פי ה' יקבנו' (ישעיהו ס"ב, ב), 'אשר נקבו בשמות' (במדבר א', יז), ויש אומרים שהוא כמו: 'מה אקוב' (במדבר כ"ג, ח); והראשון קרוב לפי דעתי"

5. ויקרא כ"ד יג-טז:

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. הוֹצֵא אֶת הַמִּקְלָל אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְסָמְכוּ כָל הַשְּׂמַעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ, וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר, אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלַל אֱ-לֹקֵינוּ, וְנָשָׂא חֲטָאוֹ. וְנִקַּב שֵׁם ה' מוֹת יוּמַת, רָגוּם יִרְגְּמוּ בּוֹ כָּל הָעֵדָה, כִּגְר כְּאֶזְרַח בְּנִקְבוֹ שֵׁם יוּמַת.

6. שמואל א', י"ז מג:

ויאמר הפלשתי אל דוד, הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות, ויקלל הפלשתי את דוד באלוקיו.

7. מדרש תנחומא (אמור סימן כג):

"ויצא בן אשה ישראלית. מהיכן יצא? רבי לוי אומר מעולמו יצא, כמו דאמרת 'ויצא איש הבינים' (שמואל א' יז:ד)"

8. ויקרא כ"ד יז-כג:

וְאִישׁ כִּי יִכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם, מוֹת יוּמַת. וּמִכָּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ. וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ, כְּאִשֶּׁר עָשָׂה כִּן יַעֲשֶׂה לוֹ. שֹׁבֵר תַּחַת שֹׁבֵר, עֵינַי תַּחַת עֵינַי,

26. שמות ב' יא-יד :
 וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם, וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסַבְלֹתָם, וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עֲבָרֵי מֵאָחִיו. וַיִּכַּן כֹּה וְכֹה, וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ, וַיִּדַּךְ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל. וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי, וְהָיָה שְׁנֵי אַנְשֵׁים עֲבָרִים נָצִים וַיֹּאמְרוּ לְרָשָׁע לָמָּה תִּכָּה רַעַךְ. וַיֹּאמְרוּ, מִי שָׁמַד לְאִישׁ שָׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ, הֲלֹהֲרַגְנִי אַתָּה אָמַר כְּאֲשֶׁר הִרְגַתְּ אֶת הַמִּצְרִי וַיֵּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ אִכָּן נֹדַע הַדָּבָר.
 27. ויקרא כ' כו :
 "וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' וְאַבְדַּלְתֶּם אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי"
 28. ויקרא כ"ב לג-לד :
 "וְלֹא תַחֲלֹלוּ אֶת שֵׁם קְדוֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם. הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹקִים"
 29. ויקרא כ' ח-י :
 וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים, כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם, אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם. כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת אֲבִיו וְאֶת אִמּוֹ, מוֹת יוּמָת, אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו בּוֹ.
 30. הרב יאיר קהאן :
 שני סיפורים אלה משלימים זה את זה, כאשר כל אחד מתאר היבט שונה של המתח בין מציאות אנושית וחזון הקדושה. עם ישראל קיבל תפקיד להיות ממלכת כוהנים וגוי קדוש. תפקיד זה מחייב לשמור על הפן האנושי, ובד בבד להעלות ולגאול את הקיום האנושי על ידי השאיפה לקדושה. נדב ואביהוא לא הצליחו לזהות את המגבלות של הקיום האנושי, ואילו המקלל לא הצליח לגאול את המציאות האנושית.

אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה. וַיִּנְיְחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר, כִּי לֹא פָרַשׁ מִה יַעֲשֶׂה לוֹ. וַיֹּאמְרוּ ה' אֶל מֹשֶׁה, מוֹת יוּמָת הָאִישׁ, רְגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה, וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בְּאֲבָנִים, וַיָּמָת כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה.

15. ויקרא כ"ד כג :
 וַיֵּצִיאוּ אֶת הַמְּקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ אֲבָן וּבִנְי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה..

16. במדבר ט"ו לו :
 וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה.

17. הרמב"ן :
 "ואחר כן חזר ואמר 'ובני ישראל עשו', כי טעם הכתוב לומר כי כאשר דבר משה אל בני ישראל הוציאו מיד את המקלל ורגמו אותו, ועשו כן כל בני ישראל לשמור ולעשות כאשר צוה השם את משה, ולא לשנאת בן המצרי שנצה עם הישראלי אלא לבער הפגום מתוכם".

18. ר"ע ספורנו :
 "שלא רגמוהו מפני שנאה על שהיה גר ושהתגרה באזרח, אבל עשו לבלתי סור מן המצווה"

19. ויקרא כ"ד יד :
 "וְהוֹצֵא אֶת הַמְּקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל הַשְּׁמַעִים אֶת יָדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ, וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה"

20. במדבר ט"ו לה :
 "מוֹת יוּמָת הָאִישׁ, רְגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה"

21. ויקרא א' ד :
 "וְסָמְדוּ יָדָיו עַל רֹאשׁ הָעֵלָה, וַיִּרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו"
 22. ויקרא ט"ז כא-כב :

"וְסָמְדוּ אֶהֱרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר הַחַי, וְהִתְוֹדָה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם, וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר, וְשָׁלַח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה. וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גִּזְרָה, וְשָׁלַח אֶת הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר".

23. הרמב"ם בהלכות עבודת כוכבים (ב: י):
 כל השומע ברכת השם חייב לקרוע, ואפילו על ברכת הכינויין חייב לקרוע, והוא שישמענה מישראל, אחד השומע ואחד השומע מפי השומע חייב לקרוע... כל העדים והדיינים סומכים את ידיהם אחד אחד על ראש המגדף ואומר לו 'דמדך בראשך שאתה גרמת לך', ואין בכל הרוגי בית דין מי שסומכים עליו אלא מגדף בלבד, שנאמר 'וסמכו כל השומעים את ידיהם'.

24. ויקרא כ"ד יא :
 "וַיִּבְיֵאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה"
 25. במדבר ט"ו לג :

"אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה"